

În domeniul cosmonauticii: **cosmonavă** (calc parțial după rus. космонавль (< космический корабль, tradus în românește prin 'navă cosmică'); **pilot-cosmonaut** (după rus. летчик космонавт); **femeie-cosmonaut** (rus. женщина-космонавт) etc.

Față de formațiile amintite mai sus, **nava-satelit** reprezintă un calc total după modelul rus. корабль-спутник. Ulterior, compusul românesc a putut fi întărit de fr. *vaisseau-satellite*, pe care l-am întâlnit de multe ori în «L'Humanité» și în «Lettres Françaises», unde se folosește paralel cu *vaisseau-spoutnik*. Tot astfel, **cosmonavă** datorește ceva din forța lui circulatorie și fr. *cosmonef*.

Compuse formate prin abrevieri.

Acestea sînt calchiate numai total. O parte dintre ele trebuie discutate tot în cadrul calculului de structură, deoarece modelele după care s-au constituit sînt, de multe ori, rusești. Numai materialul din care sînt construite este românesc, spre deosebire de structura lor internă, care este copiată. De aceea trebuie deosebite cu grijă de împrumuturile propriu-zise, care nu ne interesează în discuția de față (de exemplu, **Неп** < rus. НЭП; **Тоэ** < rus. ТОЭ; **Goelro**, **Comsomol** etc.

Compusele avînd la bază abrevieri de cuvinte prezintă două aspecte fundamentale:

a) *formații din inițiale*: SMT (după rus. МТС «машиннотракторная станция»).

b) *formații din fragmente de cuvinte* (de obicei silabe): GOSTAT, creat după modelul lui СОВХОЗ (cu care nu este însă perfect sinonim).

Față de GOSTAT, *sovhoz* și *colhoz* reprezintă împrumuturi lexicale, care nu trebuie amestecate cu calcurile.

Compuse formate din inițiale + silabe (și calchiate după modelele rusești) n-am găsit nici unul. Cele mai numeroase formații aparțin primului tip de abreviere, de exemplu: PCUS (după rus. КПСС) și URSS (față de rus. СССР). Ultimul exemplu, deși citat adesea și considerat un produs al influenței ruse, este totuși discutabil. Din moment ce se întrebuintă și în trecut, URSS mai poate fi socotit și un împrumut din franceză (URSS, «l'Union des Républiques socialistes soviétiques»), pe care rusa l-a consolidat în ultimele două decenii. În orice caz, o influență a limbii ruse există totuși și în cazul de față și ea se vădește în așezarea adj. *sovietic* înaintea lui *socialist* (ca în rusă, nu ca în franceză, cum ar fi normal în românește): *Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste* (după rus. Союз Советских Социалистических Республик).

III. CALCURI FRAZELOGICE

Nu trebuie confundate cu cele sintactice¹, chiar dacă frazeologia ține atât de vocabular, cât și de sintaxă. Calcurile sintactice constau în preluarea unui procedeu gramatical străin. Prin cale frazeologică se înțelege traducerea literală a unei unități frazeologice mai mult sau mai puțin complexe². Dintre unitățile frazeologice (care se subdivid în mai multe tipuri), *îmbinările frazeologice* sînt combinații stabile de cuvinte, în cadrul cărora elementele constitutive își păstrează însă independența semantică, ceea ce permite transpunerea lor în altă limbă.

Spre deosebire de îmbinările libere de cuvinte, care se realizează în procesul comunicării (de exemplu *întrecerea muncitorilor*), cele frazeologice există deja în limbă, sînt «consacrate de uz» și sînt simțite ca unități distincte, tocmai pentru că s-a realizat (într-o măsură mai mică sau mai mare) sudura elementelor care le alcătuiesc (de exemplu *întrecere socialistă*). Întrebuintate ca material gata pregătit, ele evocă în general o singură idee sau noțiune și din acest punct de vedere se apropie de cuvinte, sînt simțite ca echivalente potențiale ale acestora.

Unitățile frazeologice pot avea caracter idiomatic sau neidiomatic. Cînd sînt în întregime idiomatice și elementele lor componente sînt atât de sudate încît nu mai pot fi separate, ele se numesc *expresii idiomatice* sau *idiotisme*. Spre deosebire de îmbinările frazeologice (care sînt dissociabile și în care cuvintele își păstrează sensul lor propriu), expresiile idiomatice au un înțeles figurat, care aparține întregului idiotism. Înțelesul unor astfel de unități frazeologice nu poate fi dedus din suma părților componente; de aceea traducerea lor literală în alte limbi este de cele mai multe ori imposibilă (de exemplu: «zgîrie-brînză»; «a feșteli iacaua» etc.).

¹ La acad. I. Iordan, în *Influențe rusești*... p. 16 și urm., cele două tipuri de calc sînt identificate.

² Pentru frazeologie în general și mai ales pentru tipurile de unități frazeologice, vezi mai ales V. V. Vinogradov, *Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины*, în *Труды юбилейной сессии МГУ*, Ленинград, 1946, p. 43 urm. și *Об основных типах фразеологических единиц в русском языке*, în *Евгений де артикле и материалы А. А. Шахматова*, Москва, 1947, p. 339 urm. Vezi de asemenea Ch. Bally, *Précis de stylistique*, Genève, 1905 (cap. IV «La phraseologie») și *Traité de stylistique française*, ed. a 2-a, vol. I, Heidelberg - Paris, 1919-1921, p. 74 și urm., O. S. Ahmanova, *Очерки по общей и русской лексикологии*, Москва, 1957, p. 166 și urm.; A. I. Smirnițki, *Лексикология английского языка*, Москва, 1956, p. 203 și urm. Pentru deosebirile dintre expresiile idiomatice și îmbinările frazeologice, vezi și R. A. Budagov, *op. cit.*, p. 123-133.